

ולירושלים עירך ברחמים תשוב

ותשכון בתוכה כאשר דיברת,

ובנה אותה בקרוב בימנו בנין עולם,

וכיסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין.

ברוך אתה ה', בונה ירושלים.

ברכת ירושלים -

הברכה הארבע עשרה בתפילת שמונה עשרה.

משתייכת לקבוצת ברכות הבקשה הנוגעות לנושאים לאומיים

ולהשבת קיומה של האומה העברית כאומה עצמאית

דמויות בירושלים

יום ירושלים תש"ע

מוגש מטעם:

מרכז ההדרכה – מינהל חברה ונוער

מחוז ירושלים – מנח"י

רח' פארן 7, רמת אשכול ירושלים טל: 02-5601142 פקס: 02-5601089

כתובתנו באינטרנט: <http://www.noar.education.gov.il>

מתוך הפסיפס הצבעוני והעשיר של אנשי ירושלים.
מבין אלפי האנשים הססגוניים של העיר המיוחדת הזאת,
אנשים שחיים בה היום, שחיו בה בעבר
כאלה שרק באו והלכו – והשאירו בה את חותמם
לכבוד יום ירושלים תש"ע ליקטנו עבורכם תשע דמויות

בחרנו

בראש עיר
בנדבן ידוע
בציירת
במספר סיפורים ואיש הבוהמה הירושלמית
במשוררת
בספורטאי
באשת רווחה וצדקה
באדריכל המשמר מבנים
באיש עסקים
ובפנטומימאי

חלקם מוכרים יותר וחלקם – פחות. עוד רבים וטובים יש בירושלים על כל מורכבותה. מעשים נעלים נעשים בה. אנשים מרתקים חיים בה. העיר טומנת בחובה ימים ולילות של סיפורים מאלפים ועוד ידובר בהם ארוכות. וזוהי רק ההתחלה.....

בדפים הבאים מידע על יום ירושלים וקישורים לנושא ולאחריהם – הדמויות הירושלמיות אותן בחרנו

יום ירושלים - כ"ח באייר תשכ"ז, (7.6.1967)

יום ירושלים הוא יום חג לאומי בישראל, שנקבע לציון איחודה של ירושלים, במהלך מלחמת ששת הימים. חל בכ"ח באייר, ומצוין בטקסים חגיגיים בירושלים.

בח' בטבת תשכ"ח החליטה מועצת הרבנות הראשית לקבוע את יום כ"ח באייר כיום הודיה לקב"ה על הניסים שקרו באותו יום ועל שחרורה של ירושלים. ארבעה חודשים מאוחר יותר, ב-12 במאי 1968, קבעה הממשלה את כ"ח באייר כיום חגה של ירושלים. בי"ד באייר, קבעה הכנסת אם יום ירושלים כיום חג ולאחר שלושים שנה, בשנת 1998, העניקה לו הכנסת מעמד בחקיקה, באמצעות חוק יום ירושלים. אירועי היום כוללים טקס ממלכתי בגבעת התחמושת, שהייתה מאתרי הלחימה הקשים בקרבות לשחרור ירושלים, וצעדה במרכז העיר ירושלים, בערב יום ירושלים, תחת הסיסמה "ההתיישבות מצדיעה לירושלים". בבתי הכנסת של החוגים הדתיים לאומיים מקובל לומר הלל ביום זה, ולהתייחס אליו בחגיגות.

עוד על ירושלים

אתר משרד החינוך - [/http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITS/Moe/Jerusalem](http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITS/Moe/Jerusalem)

כל פרסומי מינהל חברה ונוער בנושא ירושלים -

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Noar/KatalogPirsumim/Ricuz_YerushalaimBiratYisrael.htm

אתר משרד החינוך - האגף לחינוך תורני - ממקורותנו -

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Toranit/MekorotNose/moadim/Jerusalem.htm>

אתר מינהל חברה ונוער - מאגר הפעלות - <http://www.snunit.k12.il/htbin/gidi/minhal>

מינהל חברה ונוער - תוכניות בנושא ירושלים -

<http://noar.education.gov.il/main/upload/publications/katalog14.htm>

על סדר היום - <http://noar.education.gov.il/main/upload/alsederyom/jerusalem.doc>

ירושלים 1967 - תקשוב דרום - <http://www.forum-morim.org/video-moreset/ירושלים20-%201967.html>

סיפורי ירושלים -

<http://www.mesaper.co.il/Screens/StoriesList.aspx?ID=d0eaedaa-a488-4e76-8f50-e21325695684>

סרטון על ירושלים - <http://www.forum-morim.org/video-moreset/ירושלים.html>

יום ירושלים - אתר מינהל חברה ונוער -

<http://noar.education.gov.il/main/upload/docs/zikaron5.doc>

על יום ירושלים - אתר מט"ח - <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=7061>

שחרור העיר ירושלים - אתר הכנסת - <http://www.knesset.gov.il/holidays/heb/jer.htm>

אתר זולו - [/http://www.zooloo.co.il/more/jerusalem](http://www.zooloo.co.il/more/jerusalem)

יום ירושלים - אתר בית ספר עופרים, חיפה - <http://www.mkm-haifa.co.il/schools/ofarim/hagim/Jerusalem/Jerusalem.htm>

אתר "שיטים" - <http://www.chagim.org.il/ListPages.aspx?catid=508>

אתר מכללת קיי - http://kaye7.school.org.il/yom_jerusalem2.htm

ירושלים ממעוף הציפור - צילומי ירושלים ממעוף הציפור - <http://poma.livejournal.com/402001.html>

נולד בווינה והיה פעיל בתנועה החלוצית "החלוץ" באירופה. הוא עלה לארץ ישראל בשנת 1934. הוא היה בין המייסדים של קיבוץ עין-גב. זמן קצר לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה החל לשרת בתפקידים שונים בחו"ל.

בתחילת הקריירה ייצג קולק את האינטרסים היהודיים באירופה. הוא פגש את אדולף אייכמן וארגן משלוח של 3,000 צעירים יהודיים לאנגליה. בין השנים 1940 ל-1947 עבד קולק עם הסוכנות היהודית באירופה, כשהוא שומר על קשר הדוק עם המחתרת היהודית. הוא היה מעורב בפעולת ההצלה "ברחה". בין 1947 ל-1948 היה טדי קולק נציג "ההגנה" לווינגטון ועזר לצבירת התחמושת בשביל הצבא החדש של המדינה שבדרך. בתחילת שנות החמישים הוא שרת כציר לווינגטון אולם בשנת 1952, עקב היותו קרוב לבן-גוריון, הוא שב לארץ והיה למנהל משרד ראש הממשלה, תפקיד אותו הוא מילא עד 1964. הוא ייסד וניהל את מוזיאון ישראל - המוזיאון הלאומי של ישראל - בירושלים. הוא הרגיש שקיומו של המוזיאון בירושלים תורם לשם הטוב הפוליטי של ירושלים כבירת ישראל.

בשנת 1965 נבחר קולק לתפקיד ראש העיר של ירושלים. הוא שרת בתפקיד זה במשך 28 השנים הבאות. הוא ניהל את העיר כאשר היא הייתה חצויה והיה ראש העיר כאשר היא אוחדה בשנת 1967. קולק היה נחוש לפתח את ירושלים לא רק כעיר מאוחדת מבחינה גיאוגרפית ומוניציפאלית אלא גם כמאוחדת מבחינה חברתית. ואמנם רוב מאמציו הנמרצים של קולק הופנו לגישור הפער בין האוכלוסייה, הדתית והאתנית, השונה בעיר. הוא הכיר בצרכי הסקטור הערבי בתוך הבירה היהודית, באופן דומה הוא כיבד את ערכיה הדתיים של הקהילה החרדית אולם לא נתן להשפעה דתית להתערב בניהול ענייני העיר. הוא ניהל הדברות עם קבוצות המיעוט בעיר במיוחד עם תושביה הערביים, מה שלעיתים גרם לניכור בינו ובין בוחריו, אולם, למרות זאת קולק בזכות סבלנותו ופתיחותו זכה להערכתם של רבים הן מתוך ירושלים והן מחוצה לה.

תחת ניהולו של קולק ובמיוחד לאחר איחוד העיר בשנת 1967 גדלה ירושלים הן בגודל והן במגוון. שכונות חדשות הוקמו, הן בתוך העיר והן בפריפריה מחוצה לה. פארקים, מרכזי קהילה מוסדות דת וחינוך קיבלו תמיכה. נתיבים חדשים ובצידם נסללו. נוף העיר השתנה באופן דרמטי, האורבניזציה, הכבישים המהירים החדשים שנסללו וחצו הרים גבעות ועמקים שינו את הנוף והפכו את ירושלים למודרנית.

מקורות וקישורים:

אתר מט"ח - <http://www.lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=7827>

ויקיפדיה -

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%A7%D7%93%D7%99>

דוד קריואנקר כותב על טדי קולק -

<http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=809740&contrassID=2&subContrassID=4&sbSubContrassID=0>

שלמה ניצן שר לטדי קולק - <http://www.youtube.com/watch?v=RFCsTLJv0kk&NR=1>

משה מונטיפיורי (1784-1885)

משה חיים מונטיפיורי, נדבן ושתדלן יהודי מאנגליה, נולד בעיר ליוורנו שבאיטליה, למשפחה יהודית אמידה. בגיל צעיר עבר עם משפחתו לאנגליה, שם גדל והתחנך. בשנת 1812 נשא לאשה את יהודית, בת למשפחת רוטשילד העשירה. הוא נכנס לעסקי בורסה וביטוח עם משפחת רוטשילד והתעשר מאוד, עד כדי כך שבשנתו ה- 40 יכול היה לפרוש מעסקיו ולהקדיש את כל זמנו לעשייה ציבורית.

בשנת 1840 כשנודע למונטיפיורי על "עלילת דמשק", פעל בהצלחה לביטולה, ואף קיבל מהשולטן הטורקי התחייבות בכתב להגנה על היהודים. בהשתדלותו של משה מונטיפיורי נאות גם השולטן העותומאני, לנקוט בפעולה ולהכריז על איסור מוחלט על הפצת עלילת דם.

כאשר יהודי מרוקו היו צפויים לפרעות בשנת 1863, פעל מונטיפיורי להשגת כתב הגנה ושוויון זכויות ליהודים. באופן דומה פעל למען יהודי רומניה ובמקומות רבים אחרים. בשנת 1827 ביקר לראשונה בארץ ישראל, שם סייע להתפתחות היישוב העברי. הוא הקים ששה עשר מוסדות צדקה, ומוסדות חינוך. עודד את ההתיישבות החקלאית ונטע פרדס. עוד שש פעמים בא לביקור בארץ ישראל - את ביקורו האחרון ערך והוא בן 91 שנה. מונטיפיורי האמין שלא די בחלוקת כספי נדבות אלא יש גם להפנות את היישוב היהודי בארץ לאפיקי עבודה ולהבראת אורחות חיים. הוא יזם הקמת בתי מלאכה ויצירת מקומות תעסוקה. סייע בהקמת בית דפוס בירושלים וייסד בית מלאכה לנערות - ראשון מסוגו. הוא גם פעל לשיפור שרותי הרפואה. בעקבות מצוקת הדיור בירושלים העתיקה, ברובע היהודי, רכש חלקת אדמה והקים עליה את השכונה היהודית הראשונה שהוקמה מחוץ לחומות העיר העתיקה. השכונה היהודית הראשונה שקמה מחוץ לחומות הייתה השכונה "ימין משה" - כיום "משכנות שאננים", ובה טחנת קמח שאמורה הייתה לספק קמח לתושבים, במחיר מוזל.

מקורות וקישורים:

<http://www.ilschool.org/jew/montipyuri.htm>

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=26>

אתר הסוכנות היהודית - <http://www.jafi.org.il/education/100/hebrew/people/bios/monti.html>

אתר עיריית ירושלים - <http://luria.jerusalem.muni.il/intel/circles/my%20nighborhood.htm>

יהורם גאון שר על משה מונטיפיורי - <http://www.youtube.com/watch?v=Dd9y7p7krJ0>

אנה טיכו (1894 - 1980)

אחות, ציירת וכלת פרס ישראל. אנה טיכו נולדה למשפחה יהודית בעיר ברנו במורביה, בשנת תרנ"ד - 1894. היא גדלה והתחנכה בווינה, ובגיל 14 החלה ללמוד אמנות. ארבע שנים לאחר מכן התחתנה עם בן דודה, ד"ר אברהם אלברט טיכו שהיה רופא עיניים. הם עלו לארץ והתיישבו בירושלים. בעלה, ד"ר טיכו פתח בירושלים מרפאת עיניים ואנה שימשה בה כסייעת. אנה טיכו העידה על עצמה כי בשנותיה הראשונות בארץ הייתה כל כך נפעמת ונרגשת מהנופים עד שלא יכלה לצייר.

בני הזוג טיכו התערו בחיי החברה והתרבות של ירושלים. בבית הגדול והנאה שרכשו במרכז ירושלים פתחו מרפאת עיניים בקומה הראשונה. ליד המרפאה נהגה אנה טיכו לארח את האליטה האינטלקטואלית של יוצאי גרמניה, וכן את מנהיגי היישוב, ראשי הממשל הבריטי, אומנים, סופרים ואינטלקטואלים שביקרו מחו"ל.

מלחמת העולם הראשונה אילצה את בני הזוג טיכו לעבור לדמשק, ורק בתום המלחמה שבו לירושלים. האמנות שנוצרה באותן שנים בבצלאל הייתה זרה לטעמה ולא שיקפה לפי תפיסתה את אופייה הייחודי של הארץ. בשנת 1930 החלה אנה טיכו לצייר וליצור רישומי פחם ועיפרון. בראשית דרכה הייתה רושמת בעיפרון ציורים קטנים. היא רשמה בקווים קצרים ומדויקים את נופי ירושלים והרי יהודה - עצי זית, סלעים וצמחייה. בציוריה התמקדה אנה בתיאור ירושלים והסביבה - בדרך כלל נוף של גבעות סלעיות וצחיחות בקווים עדינים, וכן סמטאות ופינות בעיר העתיקה והחדשה. היא ציירה בחיק הטבע ורשמה את נופי הרי ירושלים ואת מגוון הדמויות שחיו בה. יצירותיה הוצגו לראשונה בתערוכה שהתקיימה במגדל דויד בשנת תרפ"ד - 1924.

לאנה היה קשר הדוק ומיוחד לירושלים ולאנשיה. בחדר ההמתנה במרפאה של בעלה פגשה רבים מהם, בני עדות שונות, ורשמה את דיוקנותיהם בסגנון ריאליסטי וביכולת רישום יוצאת דופן.

במהלך השנים היא החלה לצייר גם בצבעי מים, ונוסף על תיאורי נוף ציירה דיוקנאות ודמויות מירושלים וכן ציורי דומם. בשנים האחרונות לחייה הפכו רישומיה ספונטניים וסגנונה חופשי וצבעוני יותר. היא ציירה מן הזיכרון פרחים, שהוסיפה להם נגיעות של צבעי פסטל בגוונים זהובים, חומים וסגולים. בתקופה הזאת הפכו ציוריה לכמעט מופשטים.

ביתם הגדול והיפה במרכז העיר - כיום בית אנה טיכו - שימש גם כמרפאת עיניים וגם כבית מגורים, והיה מרכז חברתי ותרבותי בירושלים של אותם ימים. לזוג טיכו היה גם בית ישן במוצא, שבו הרבתה אנה להתבודד ולצייר, ובו מצאה שלווה מעבודתה במרפאה.

לאחר מות בעלה בשנת תש"ך - 1960 הקדישה אנה את כל זמנה לציור, נסעה בארץ והחלה לתאר נופים שלא הכירה - עכו, הנגב, ים המלח, ובמקביל המשיכה לצייר את נופי ירושלים. גם כאשר נחלשה ראייתה והיא כמעט התעוורה - המשיכה ליצור רישומים וציורים. יצירותיה זכו להערכה רבה, והן מוצגות במוזיאונים רבים ברחבי העולם, ובהם המוזיאון היהודי בניו יורק ומוזיאון אשמיליאן באוקספורד, אנגליה. בשנת 1970 הוענק לה התואר "יקירת ירושלים" ובשנת 1980, זמן קצר לפני מותה קיבלה את פרס ישראל לאומנות.

הזוג טיכו היה חשוך ילדים, ואנה - במחווה אהבה לירושלים הורישה את כל עזבונה האמנותי למוזיאון ישראל, ובכלל זה הבית על אוספיו האמנותיים וספרייתו, כדי שימש מרכז תרבות ואמנות פתוח לציבור. היום פועל הבית כשלוחה של מוזיאון ישראל ונקרא "בית טיכו". ציוריה מוצגים כיום במוזיאונים החשובים בעולם.

מקורות וקישורים:

<http://lexicon.cet.ac.il/wf/wfTerm.aspx?id=1275>

http://he.wikipedia.org/wiki/אנה_טיכו

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/PreSchool/Omanuyot/Pirsumim/Marot/ticho.htm>

http://images.google.com/images?hl=iw&tbs=isch:1&sa=1&q=אנה+טיכו&btnG=חיפוש&aq=f&aqi=&aqi=&ogq=&gs_rfai=&start=0

אברהם סורמלו (נפטר 1978)

הוא היה מספר סיפורים, מחדד חידודים ושחקן בנשמה שגדולי הברדרנים שיחרו לפתחו. את החומר לסיפוריו שאב מסמטאות ירושלים ומאנשיה - ממחנה יהודה ועד רחביה. נולד בגרוזיה בשם אברהם ג'אנה שווילי, העיירה סורם בה גדל העניקה לו את הכינוי סורמלו, ובשמו זה נודע בחוצות ירושלים וברחבי הארץ כולה. הוא היה מספר סיפורים. סורמלו שהיה שחקן בנשמתו, תמיד היה במרכז העניינים. בכל הזדמנות ובכל מצב היה מפליג בסיפורים שאי אפשר שלא להקשיב להם ולהיסחף.

הוא פתח כמה מועדונים, שהמפורסם בהם היה "המרתף של סורמלו" בכיכר ציון. שם נהגו לשבת כל מיני טיפוסים – לאכול, לשתות ולהקשיב לסיפוריו של סורמלו. מהם הוא גם שאב רבים מסיפוריו. בשנות החמישים והשישים בירושלים כולם הכירו את כולם, והיו אולי שלושה מקומות בלוי, כך שכולם ידעו מיהו. שמו של סורמלו הגיע עד תל אביב. אמנים, אנשי בידור ובמה כמו הגשש החיוור, דן בן אמוץ, שייקה אופיר יוסי בנאי ואחרים, החלו להגיע למועדון. הם נהגו לשבת שם, לדבר, להקשיב לבדיחות ולסיפורים. המופע שנקרא "שובו של הסורמלו" שהעלה יוסי בנאי נכתב בהשפעת אותם ימים של ישיבה במועדון.

עד היום בכל מקום בירושלים בו מזכירים את שמו של סורמלו - שומעים סיפורים. כשרוצים לטייל בעקבות סורמלו ולראות מהיכן צמחו סיפוריו, אפשר לשוטט ברחוב יואל משה סלומון שבנחלת שבעה, שם היה ביתו, אפשר לבקר בכיכר ציון, שם היה המועדון שלו, אבל הכי טוב להגיע לשוק מחנה יהודה. שם אפשר לראות באמת את המקום ואת האנשים שמהם שאב סורמלו את מעשיותיו ואת אמרותיו, ובחברתם ולאוזניהם היה מספר את אלף הסיפורים שלו.

מקורות וקישורים:

ירושלים בעקבות הסורמלו -

<http://www.masa.co.il/article/2975/%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%9D---%D7%91%D7%A2%D7%A7%D7%91%D7%95%D7%AA-%D7%A1%D7%95%D7%A8%D7%9E%D7%9C%D7%95/>

<http://www.youtube.com/watch?v=4J8PrcDHcsg> - יוסי בנאי – אברם אברם -

<http://www.flix.co.il/tapuz/showVideo.asp?m=1489726> - יוסי בנאי מספר מסיפורי אברהם סורמלו -

<http://www.youtube.com/watch?v=1cGaS3l3KCQ> - גברי בנאי – געגועים לסורמלו -

המשוררת זלדה שניאורסון-מישקובסקי. נולדה ברוסיה, בת יחידה למשפחה חסידית. בילדותה גדלה בביתו של הסב, רבי דוד צבי חן. כל ימיה אהבה לקרוא ספרות רוסית. את שירה הראשון כתבה בהיותה בת 8.

בהיותה בת 11 עלתה משפחתה ארצה ב-1925 והשתקעה בירושלים. סיימה את לימודי ההוראה בסמינר לבנות "מזרחי" במוסררה ב-1932. לאחר פטירתם של סבה ואביה ממחלה. עברה עם אמה לתל-אביב.

זלדה חזרה לירושלים ב-1935 כדי ללמוד ציור בבצלאל. היא חיה בשכונת כרם אברהם ועבדה כמורה. ב-1950 בהיותה בת 36 נישאה לחיים-אריה מישק ובסקי, שעודד אותה לפרסם את שירה. שירה של זלדה התפרסמו טיפין טיפין בבמות שונות, כגון מדורים ספרותיים של העיתונים. היא נהגה לדקלם לאורחיה שירים מזיכרונה. רק כשהייתה בת 53, לאחר מות אימה ולאחר 35 שנות יצירה, ב-1967 יצא לאור קובץ שירה הראשון, "פנאי", בהוצאת הקיבוץ המאוחד, שהתקבל בהתלהבות והפך לרב-מכר. גם ספריה הבאים התקבלו בחום ובשבחים.

שירה של זלדה כתובים בסגנון חופשי, ללא חריזה ומשקל. בשירה מוטיבים ומאפיינים של סיפורים חסידיים. רבים הושפעו מיצירתה, ביניהם יונה וולך ומאיר ויזלטיר. רבים משירה הולחנו ושרו אותם. חוה אלברשטיין, שולי נתן, חנן יובל ואחרים.

כרם אברהם - גבול גאולה ובוכרים. השכונה נקראת על שם אברהם אבינו. אדמתה נרכשה על ידי אשת הקונסול הבריטי בירושלים - ג'יימס פין, באמצע המאה ה-19.

גב' פין רכשה את האדמה למטרה מסיונרית, היא קראה לה כרם אברהם בהשפעת שמה הערבי 'כרם אלח'ליל'. היא העסיקה יהודים בהכשרת האדמה ובנטיעת עצים.

בכניסה לשכונה היה בנוי שער אבן גדול. בתחום כרם אברהם היתה גם מחצבה. המפעל של גב' פין עזר ליהודים סובלים, אולם לא הצליח להשפיע עליהם שימירו את דתם.

עם צאתה את הארץ נמכרה האדמה ליהודים, והשכונה שנבנתה היתה ברובה של תושבים חרדים.

מקורות וקישורים:

עיתון הארץ - <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/862486.html>

<http://www.youtube.com/watch?v=VgarU4jeboE> - זלדה - משונה קשה להיות אשה פשוטה

<http://www.youtube.com/watch?v=CORYclYawzc> - עמדת בירושלים - מחוה למשוררת זלדה

<http://cellcom.shiron.net/artist?type=works&lang=1&prfid=2540> - מילות שירה של זלדה

<http://daat.ac.il/daat/sifrut/maamarim/zelda-1.htm>

<http://www.youtube.com/watch?v=solgufxFeVs&NR=1> - חוה אלברשטיין שרה "לכל איש יש שם"

אורי מלמיליאן

נולד בשכונת ממילא בירושלים ב-1957. כבר בגיל צעיר כשהצטרף לקבוצת הנוער של בית"ר ירושלים ניבאו לו עתיד מזהיר. במשך כל שנותיו על המגרש שיחק בחולצה מספר 8. 1976 היא השנה בה הוביל את קבוצתו לסיום במקום השני בליגה וכך זכתה בית"ר ירושלים לראשונה בגביע המדינה בכדורגל. עבור אורי מלמיליאן היתה זו פריצת דרך. הוא היה השחקן הצעיר ביותר שהופיע בנבחרת עד שנת 2007, בה בן סהר שבר את שיאו זה כשחקן של צ'לסי.

בתוך עשור הוביל מלמיליאן את בית"ר לזכייה בארבעה גביעים. ב-1979 הוצע לו להצטרף לקבוצת הצמרת הצרפתית פריז סן ז'רמן, אך הוא דחה את ההצעה והעדיף להמשיך לשחק בבית"ר ירושלים. ב-1986 הוכתר כ"מלך השערים" של הליגה. ובעונה שאחריה, יחד עם החלוץ אלי אוחנה, הצעיד את בית"ר ירושלים לאליפות הראשונה בתולדותיה.

מלמיליאן זכה להערצה רבה בקרב אוהדי בית"ר ירושלים, שראו בו סמל. שנים רבות נשמעו ברחבי שוק מחנה יהודה בירושלים קריאות של רוכלים בנוסח:
"כל תפוח מלמיליאן!".

אורי מלמיליאן פרסם את סיפור חייו בספר בשם "הנער מממילא". שם הוא מספר על עלייתו משכונת העוני הירושלמית להישגים בינלאומיים בכדורגל.

מקורות וקישורים:

סיפורו של אלוף - <http://www.youtube.com/watch?v=ZhlUrRZmsyc>
אורי מלמיליאן – המאסטרו. אתר בית"ר ירושלים - http://beitar-jerusalem.net/article_440

הרבנית ברכה קפאח

אלמנתו של הרב יוסף קפאח. נישאה לו בהיותה בת 11 בלבד. יוסף שהתייתם מהוריו נשא את ברכה, בת דודו בהיותו בן 13, כדי למנוע את התאסלמותו בכפייה.

ברכה קפאח מספרת: "הייתי ילדה תוססת, כשהסתכלתי מהחלון על התהלכה של החתונה, בכלל לא הבנתי שזאת החתונה שלי, שעוד רגע אני אהיה למטה וכולם יהיו סביבי".

בגיל 14 הרתה ברכה לראשונה וילדה את דוד, בנה הבכור. כשהיתה בת 17 עלו בני הזוג קאפח לישראל במסע ארוך, לבד עם שלושת ילדיהם. אחד משלושת הילדים נפטר בדרך. בישראל נולד בן הזקונים שלהם.

הרבנית קאפח מנהלת היום מפעל צדקה המטפל באלפי נזקקים. היא מפעילה מחסן בגדים לחלוקה, מלבישה כלות ובחצר מחתנת זוגות שידם אינה משגת לשכור אולם. היא מנהלת קייטנות לילדים מעוטי יכולת ובביתה מפעילה חוגי העצמה לנשים ומלמדת קרוא וכתוב ולימודי תורה לנשים. כל יום ימי שישי היא מחלקת מזון ל-1,400 משפחות שמגיעות אליה הביתה.

מפעל 'קמחא דפסחא' שייסדה מאפשר ל-6,000 משפחות לערוך סדר פסח. בנוסף לכל אלה היא דואגת לשמר ולהנחיל את מורשת תימן בקהילתה.

26 תעודות הוקרה מעטרות את קיר המטבח של ברכה קפאח. ל-25 טקסי הוקרה הלכה לבדה. רק ב-1999, כשקיבלה את פרס ישראל, 30 שנה בדיוק אחרי בעלה, ליווה הרב את אשתו לטקס.

קישורים ומקורות:

<http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-3636701,00.html> - הצוואה של הרב קפאח

התמונה למעלה מתוך:

<http://www.google.com/imgres?imgurl=http://www.nrg.co.il/images/archive/465x349/1/127/64>

הירושות שלי – סיפור חייהם של הרב יוסף והרבנית ברכה קפאח -

חלק א - <http://www.youtube.com/watch?v=iUJxAAN6VL4>

חלק ב - <http://www.youtube.com/watch?v=Av7rG6m98Xg&NR=1>

חלק ג - <http://www.youtube.com/watch?v=Vp57zprx-wM&NR=1>

חלק ד - <http://www.youtube.com/watch?v=-bvPRxkJTJA&NR=1>

חלק ה - <http://www.youtube.com/watch?v=bAPOFGw6AFw&NR=1>

חלק ו - <http://www.youtube.com/watch?v=cX5VdjfSQ50&NR=1>

נולד בירושלים בשנת 1939. אדריכל והיסטוריון של בנייה ואדריכלות. קרויאנקר הינו מדריך לתולדות הבניה בירושלים, ומתכנן ביחידה לתכנן אורבני בעיריית ירושלים. קרויאנקר שימש יועץ בנושאי שימור ושיקום בעיריית ירושלים. כאדריכל עצמאי עסק בעיקר בשימור, שיקום והחייאת מבנים ושכונות בעלות ערך ארכיטקטוני, ובתיעוד ארכיטקטוני-היסטורי.

מאז שובו מלימודיו באנגליה ב-1970 עוסק קרויאנקר בתכנון מבנים ושכונות בירושלים. קרויאנקר מקדיש את רוב זמנו לשימור ושיקום מבנים. הוא נחשב לגדול המומחים בתיעוד אדריכלי-הסטורי של בתים בירושלים.

בין המבנים בירושלים שתכנן ושיפץ: ספריית בני ברית בירושלים, שיפוץ מוזיאון בית טיכו ובי"ס פלך בבקעה. כתב סדרת ספרים:

בנושא "אדריכלות בירושלים" העוסקים באדריכלות מחוץ לחומות העיר העתיקה וכן את הספרים: "המאבק על מבנה העיר וחזותה", "פתחים בירושלים".

קרויאנקר פרסם מאמרים בנושא שימור ושיקום. זכה בפרס סנדברג למחקר ופיתוח מטעם מוזיאון ישראל, ובפרס מגשים המועצה לישראל יפה. מאמין שחקר ותיעוד המורשת הבנויה של ירושלים תורמים להכרת ולהבנת פרטי המרקם הארכיטקטוני של העיר ומגבירים את מודעות הציבור לחשיבות שיקומם של מבנים ושכונות.

במאי 2006 זכה ב"עיטור טדי קולק למפעל חיים" על עבודתו בשימור, בחקר ובתיעוד המורשת הבנויה של ירושלים.

גולת הכותרת של מפעל המחקר החלוצי שלו, הוא כתיבת והוצאת ששת הכרכים של סדרת הספרים "אדריכלות בירושלים". ששת הכרכים הללו הם תשתית עיונית-תיעודית לחקר הבנייה בירושלים.

ספריו ומחקריו של קרויאנקר תרמו תרומה מכרעת להבנת מרקם הבנייה של ירושלים, הן בין החומות והן מחוצה להן, וכן להגברת המודעות הציבורית לנושא שימור העיר וערכיה הפיזיים.

מקורות וקישורים:

ויקיפדיה -

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%A8%D7%A0%D7%A7%D7%A8%D7%99%D7%90%D7%A0%D7%A7%D7%A8%D7%95%D7%93%D7%95%D7%93>

על ספרו של קרויאנקר – המושבה הגרמנית ועמק רפאים -

<http://www.keter-books.co.il/%D7%A9%D7%91%D7%94+%D7%A9%D7%92%D7%A8%D7%9E%D7%A0%D7%99%D7%AA+%D7%A8%D7%97%D7%95%D7%A2%D7%9E%D7%A7+%D7%A8%D7%A4%D7%90%D7%99%D7%9D>

דני אנג'ל

נולד ב-1919 בשכונת התימנים שנשקה לשכונת אוהל משה, מקור ההשראה להצגה "הבוסתן הספרדי". אביו, סלומון אנג'ל, היה בן למשפחה של אנוסי ספרד שעברה לליבורנו שבאיטליה ומשם הגיעה לפני כ-200 שנה לשכונת בתי מחסה שברובע היהודי בעיר העתיקה.

בילדותו המוקדמת למד אנג'ל בתלמוד התורה דורש ציון אצל חכם אגסי. שותפיו לספסל הלימודים היו יצחק נבון, יעקב בנאי, יעקב נמרודי ואליהו נאווי. כשהיה בן 13 נשלח ללמוד תורה בישיבה באי היווני רודוס. אנג'ל סירב בכל תוקף והחליט ללמוד דווקא בגימנסיה הרחבה החילונית.

לימודיו באוניברסיטה העברית בתחום הספרות העברית, היסטוריה ופילוסופיה נקטעו כאשר האיום הנאצי החל להתקרב לאזור המזרח התיכון. אנג'ל נטש את לימודיו כדי להתגייס ליחידת התובלה של הצבא הבריטי. איתה עבר לשרת באיטליה, שם הצטרף לבריגדה העברית בחטיבה היהודית הלוחמת, והבריח עולים מאוסטריה לאיטליה ומשם לישראל. אנג'ל היה מראשוני המתגייסים לצה"ל עם הקמתו. במלחמת העצמאות פיקד על השיירות שהובילו דלק אספקה ומים לעיר. במלחמת ההתשה שכל אנג'ל את בנו הבכור אריאל, שהיה קצין בשירות סדיר בדרגת סרן ונפל על גדות תעלת סואץ. חודשים אחדים אחר כך נפל גם בן אחיו שהיה טייס בחיל האוויר. אנג'ל ורעייתו ויקי הנציחו את זכרו של בנם, אריאל, באודיטוריום מפואר שהקימו על שמו בבית החייל בירושלים.

אביו וסבו של אנג'ל היו יבואני קמח ממולחים וניהלו את עסקיהם מרחוב היהודים בעיר העתיקה עוד במאה ה-19. משם סיפקו את הקמח למאפיות הירושלמיות. את מאפיית "אנג'ל" יסד אביו סלומון ב-1927. בתחילה היו אופים כמה מאות כיכרות לחם ביום, ומשווקים אותו בבית הכרם ורחביה באמצעות עגלה עם חמור. במלחמת העולם השנייה סיפקה המאפייה לחם לצבא הבריטי ולצורך זה הם רכשו תנורים גדולים לייצור של 500 כיכרות לחם בשעה.

בשנות החמישים החל דני לנהל את המאפייה והפך אותה ממפעל שכונתי קטן למאפייה תעשייתית משוכללת. היום במאפיית "אנג'ל" יש שמונה קווי יצור המפיקים בכל שעה 18 אלף כיכרות לחם, 24 שעות ביממה. היא פרושה על פני חמישה מפעלים נוספים ברחבי הארץ, אופה כרבע מליון כיכרות לחם ביום ונחשבת אחת הגדולות בעולם. בעקבותיה קמה רשת של 35 חנויות מפעל של אנג'ל בכל רחבי העיר עם שלוחות בערים נוספות. ומגוון הלחמים והמוצרים גדל והתעשר.

למרות נחשב איל הון, במשך כל השנים התגורר דני אנג'ל עם אשתו, ויקי, בדירה קטנה וצנועה בת שלושה וחצי חדרים בבית משותף בירושלים. גם משרדו במאפייה צנוע ביותר. ההמונים שעלו לרגל בימי השבעה למותו של דני אנג'ל כדי לנחם את המשפחה בבית שבטלביה וראו רק מודעת אבל משפחתית קטנה וזעירה, הם אמרו: "מתאים לו". הוא היה מגדולי הספונסרים והתורמים בירושלים, אבל לעצמו איש צנוע למדי.

את שעות הערב והלילה הקדיש אנג'ל לפעילות ציבורית וחברתית ענפה. הוא שימש כנשיא ארגון "וראייטי" בישראל, נשיא מועדן "רוטרי" בישראל, יו"ר הוועד למען החייל ויו"ר המועדון הכלכלי הירושלמי. ביוזמתו ובסיוע שתדלנותו ואף מכספים שתרם - הוקם מרכז "וראייטי" בסמוך לקריית וולפסון. המרכז עוסק ברווחת פגועים ונכים

אנג'ל הרבה להשתתף באירועים, שמחות ומסיבות קוקטייל, וכמעט כל מי שהיה ירושלמי ב-50 השנים האחרונות מכיר את התמונה של דני המשופם עם כוסית וויסקי ביד, סיגר בפה ובדיחות עדכניות ומפולפלות.

מקורות וקישורים:

NRG - כתבה לזכרו - <http://www.youtube.com/watch?v=n1vHQUun1rg>

הארץ אונליין - <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=981657>

איך עושים לחם? שיחה עם דני אנג'ל - <http://www.youtube.com/watch?v=Hn2EtSD1f0w>

חלוצי התעשייה בישראל - מאפיית אנג'ל - <http://www.youtube.com/watch?v=n1vHQUun1rg>

שייקה אופיר

נולד בירושלים ב-1929, בשם ישעיהו גולדשטיין. נפטר ב-17 באוגוסט 1987. שחקן, תסריטאי, במאי, פנטומימאי וקומיקאי, מהמוכשרים והחשובים ביותר שפעלו בארץ במהלך המאה ה-20.

כבן למשפחה מסורתית אשכנזית גדל בשכונה הסמוכה למאה שערים, וכך מגיל צעיר ספג יידיש, לדינו וערבית. בבית הספר "אליאנס" הוסיף ורכש שליטה גם באנגלית ובצרפתית.

בגיל 14 התגייס שייקה אופיר לפלמ"ח כשהוא מזייף את גילו. הוא ראה בתקופת שירותו בפלמ"ח את אחת התקופות החשובות בחייו. אופיר נחשב לחייל מצטיין, אם כי נודע בזכות מעשי הקונדס שהרבה לעשות. בשנת 1946, התקבל לסטודיו לתיאטרון "האהל" על סמך המלצתו החמה של דן בן-אמוץ. עם פרוץ מלחמת העצמאות גויס שוב ושירת כמלווה שיירות.

זמן קצר לאחר שהוקם ה"צ'זבטרון", להקת הבידור של הפלמ"ח, הצטרף אליה ובמהרה הפך לאחד מכוכביה הגדולים.

ב-1950 נסע לפריז כדי ללמוד פנטומימה אצל אטיין דקרו, מי שנחשב לאבי הפנטומימה המודרנית, והופיע עם הפנטומימאי מרסל מרסו. כבר אז נחשב לפנטומימאי ברמה עולמית ואף הוגדר בעיתון היוקרתי "Life" כאחד הפנטומימאים הגדולים ביותר בכל הזמנים. בשנת 1952 חזר לישראל והקים תיאטרון פנטומימה בחסות "הבימה".

ב-1956, לאחר שנים אחדות של משחק בתיאטרון "הקאמרי", נסע עם משפחתו לארצות הברית, שם הופיע עם מרלן דיטריך, הוזמן להחליף את סמי דייוויס ג'וניור בהופעה בפני האו"ם ואף העלה מופע יחיד בברודוויי. עם שובו לישראל לאחר ארבע וחצי שנים, לקח אופיר חלק חשוב בבניית שלישיית הגשש החיוור, כשהוא כותב ומביים את שתי תוכניותיהם הראשונות.

בשנות השישים והשבעים הופיע שייקה אופיר בשורה ארוכה של סרטים, שהמפורסמים בהם היו סרטיו של אפרים קישון. הידוע מביניהם הוא "השוטר אזולאי" שנחשבת אחת הדמויות השלמות בקולנוע שנוצר באותם ימים בארץ. תפקיד זה זיכה אותו בפרס "גלובוס הזהב" לשחקן הטוב ביותר ובמועמדות לפרס האוסקר. בין הסרטים האחרים והבולטים בהם שיחק היו גם "אבו אל בנאת" ו"הבית ברחוב שלוש".

שייקה אופיר נפטר ב-1987. מדי שנה מעניקה האקדמיה הישראלית לקולנוע פרס שנקרא על שמו.

עוד על שייקה אופיר:

ויקיפדיה –

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A9%D7%99%D7%99%D7%A7%D7%94_%D7%90%D7%95%D7%A4%D7%99%D7%A8

אנציקלופדיה YNET - <http://www.ynet.co.il/yaan/0,7340,L-7594-NzU5NF8xMjl0NjQ0NDZfMTQ4Njg3MjAw-FreeYaan,00.html>

לקט מערכונים, תוכניות וקטעי סרטים בכיכובו: <http://tnuva.info/shika%20offir.htm>

אתר התוכנית "סלם ותעלם" – סדרת תכניות ללימוד השפה הערבית בהנחיתו של שייקה אופיר - <http://www.23tv.co.il/1114-he/Tachi.aspx>

קישור למאמר מ-YNET, פברואר 2010: "כאילו שייקה אופיר קם לתחייה" - <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3852508,00.html>

קישור ללקט תמונות של שייקה אופיר -

<http://www.google.co.il/images?hl=iw&q=%D7%A9%D7%99%D7%99%D7%A7%D7%94%20%D7%90%D7%95%D7%A4%D7%99%D7%A8&um=1&ie=UTF-8&source=og&sa=N&tab=wi>